

Η ΕΝ ΧΑΛΕΠΑΙ ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΚΑΛΟΓΡΑΙΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ συνθήκη τῆς οὐ μακρὰν τῶν Χανίων κειμένης Χαλέπας κατέστησε τὸ ὄνομα αὐτῆς γνωστότατον εἰς πάντα παρακολουθοῦντα τὰ τῆς τλήμονος Κρήτης. Ἄλλ' οὐχὶ πάντες γινώσκουσιν ὅτι παρὰ τὴν Χαλέπαν εὐρηγται τρεῖς μοναί, ἡ «Ἁγία Τριάς τῶν Τσαγγαρόλων» ἔχουσα τεσσαράκοντα ὀκτὼ μοναχοὺς, ἡ μονὴ «Γουβερνέτο ἢ Κυρία τῶν Ἀγγέλων», ἐν ἣ διαιτῶνται εἴκοσι μοναχοί, καὶ ἡ γυναικεία μονὴ τῶν «Καλογράδων», ἐν ἣ μονάζουσιν εἴκοσι μοναχαί. 1

Ἡ ἱστορία τῶν μονῶν τούτων δὲν ἐγράφη ἀκόμη. Ἴσως δὲ καὶ εἶνε δύσκολον νὰ γραφῆ, διότι τῶν πλείστων κρητικῶν μονῶν κατεστράφησαν τὰρχεῖα ἐν μέσῳ τῶν περιπετειῶν τῶν ἐπανειλημμένων καὶ μακρῶν ἐπαναστάσεων τῆς νήσου. Τίς οἶδε τίνα καὶ ἐποῖα θλιβρὰ ἐπεισόδια τοῦ διὰ τῶν αἰῶνων μάτην ὑπὲρ ἐλευθερίας πρὸς Βενετοὺς καὶ Τούρκους ἀγωνιζομένου γενναίου κρητικοῦ λαοῦ συνδέονται πρὸς ταύτας τὰς μονάς. Τίς οἶδεν ὑπὸ τῶν γόνων ἀντήχησαν οἱ τοῖχοι αὐτῶν, ὑφ' ὁποίων αἱμάδων ἐβάφη αὐτῶν τὸ ἔδαφος, τίνες ἀπόμαχοι τῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων ἐζήτησαν ἐν αὐταῖς ὑπὸ τὸ μέλαν τοῦ καλογήρου ῥάστον ὀλίγην ἀνάπαυσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ξίφους τετρωμένου αὐτῶν σώματος, ὀλίγην γαλήνην τῆς ὑπὸ τῆς πατρίου συμφορᾶς διαβεβρωμένης αὐτῶν ψυχῆς; Τίς θὰ δυνηθῆ ποτε νὰναπαραστήσῃ τὰς κραυγὰς φρίκης αἰτίνες ἠκούσθησαν ἐν τοῖς κρησιφυγέτοις ἐκείνοις ἀπὸ τοῦ στόματος γυναικῶν καὶ παιδῶν πολιτορκουμένων; Τίς θὰ κατορθώσῃ νὰνεύρῃ τὰ στοιχεῖα, ὅπως ἀντηγήσῃ καὶ πάλιν ἔναυλος εἰς τὰ ὦτα τοῦ ἀναγνώστου ὁ πρὸς τὸν θεὸν αἶνος τῶν ἐν τοῖς ἡσυχαστηρίοις ἐκείνοις ἀνελπίστου σωτηρίας τυχοῦσῶν παρθένων καὶ νηπίων;

1) Ν. Σταυράκη Στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης. Ἐν Ἀθήναις 1890. Πινάκων σ. 12, ἀρ. 17.

Μόνον περί μιᾶς τῶν τριῶν ἐκείνων μονῶν, τῆς μονῆς τῶν Καλογράδων, εἶμαι εἰς θέσιν νὰ παράσχω σήμερον ἱστορικός τινας εἰδήσεις, ὀφειλομένας εἰς προφορικός παραδόσεις, προθύμως ἀνακοινωθείσας μοι ὑπὸ τοῦ Κρητὸς διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας κ. Παύλου Ζολινδόκη καὶ εἰς τὴν παρ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1876 ἀνακάλυψιν ἱστορικοῦ ἐγγράφου περὶ ταύτης τῆς μονῆς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἀγγλικοῦ Ὁξωνίου.

Ἡ μονὴ ἰδρύθη ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων κατὰ χρόνον ἄγνωστον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἐπὶ δὲ τῆς Βενετοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας ἐχρησίμειεν ὡς ἄσυλον τῶν παρθένων, ὧν ἡ τιμὴ διέτρεχε κινδύνους ὑπὸ τῶν δυναστῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς Τουρκοκρατίας μέγα ἦτο τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ μοναζουσῶν, ἀνερχομένων μέχρις ἑκατόν, ὧν ἐκάστη εἶχε πέντε ὑποτακτικὰς. Κατὰ δὲ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀτιμασάντων καὶ εἶτα φονευσάντων τὰς πλείστας τῶν καλογραιῶν. Ἦτο δ' ἔρημος μέχρι τοῦ 1840, καὶ τὰ κτήματ' αὐτῆς ἐνέμετο ἡ ἑτέρα προμνημονευθεῖσα μονὴ ἡ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἡ ἐπιλεγομένη μὲν τοῦ Γουβερνέτου, καὶ μὲν δ' ἐν Ἀκρωτηρίῳ.

Μετὰ δὲ τὸ 1840 τρεῖς μοναχαὶ ἀνήγειραν ἰδίᾳ δαπάνῃ τρία τῶν καταστραφέντων κελλίων, ἐν οἷς καὶ κατώκησαν, λειτουργοῦμεναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις δὲν εἶχε κρημνισθῆ. Τὸ δὲ παράδειγμα τῶν πρώτων ἐκείνων ἀνοικιστριῶν τῆς μονῆς ἠκολούθησαν βραδύτερον καὶ ἄλλαι, οὕτω δὲ μέχρι τοῦ 1880 ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναζουσῶν ἀνῆλθε μέχρι τῶν εἴκοσι. Ὀλίγῳ δὲ βραδύτερον ἡ ἐπισκοπὴ Χανίων, εἰς ἧς τὴν δικαιοδοσίαν ὑπέγητο ἡ μονὴ, κατεσκεύασε περὶ τὰ κελλία καὶ τὴν ἐκκλησίαν δι' ἐράνων περίβηλον. Ἐκτοτε δ' αὐξάνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν καλογραιῶν, εἰς ἃς ἤρχισαν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν προστιθέμεναι καὶ δόκιμοι. Καὶ τὰ μὲν κτήματα τῆς ἀρχαίας μονῆς ἐξακολουθεῖ νεμομένη ἡ μονὴ Γουβερνέτου, μόνον δὲ κτήμα τῆς μονῆς τῶν Καλογράδων, ὅπερ καρποῦνται αὐταὶ αἱ μοναχαί, εἶνε ὁ περὶ αὐτὴν ἐλαιῶν. Οὕτω δὲ, στερούμεναι προσόδων ἀξίων λόγου, συντηροῦνται διὰ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἐργασίας, τὰ δὲ προϊόντα τῆς πλεκτικῆς, ὑφαντικῆς καὶ λοιπῆς χειροτεχνίας φιλοτίμως ἀγοράζονται ἐν Χανίοις χάριν βοηθείας τῶν καλογραιῶν. Συμπληροῦνται δὲ τὰ πρὸς ζωάρκειαν αὐτῶν διὰ συνδρομῆς ἀλεύρων καὶ ἄλλων τροφίνων. ἀποστελλομένων κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς ἐξ ἐράνων τῶν Χανιωτῶν ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐπισκόπου, διὰ συνεισφορῶν τῶν οἰκογενειῶν τῶν μοναζουσῶν καὶ διὰ μικρᾶς χορηγίας τῆς μονῆς τοῦ Γουβερνέτου, Ἄλλ' αἱ γυναῖκες αἱ ἐνδυσόμεναι τὴν μοναχικὴν στολὴν ἐν τῇ

μονῆ τῶν Καλογράδων εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῇ τὴν ἐπίδιωκομένην ψυχικὴν γαλήνην περισσότερον τῶν ἐν ἄλλαις γυναικείαις μοναῖς τῆς Ἀνατολῆς μοναζουσῶν; Τὸ πρᾶγμα εἶνε λίαν ἀμφίβολον. Ἡ γυνὴ μένει πάντοτε γυνή, οὐδὲ δύναται ἢ καλογηρικὴ καλύπτρα νὰ ἄρῃ τῆς γυναικείας καταλαλιᾶς τὸν πειρασμὸν καὶ τὰ σκάνδαλα. Εἰς τοιοῦτον ἐπεισόδιον ἀναφέρεται τὸ ἔγγραφο τοῦ χειρογράφου τοῦ Ὁξωνίου. (Baroccianus 216, φ. 59 — 10). Εἶνε ἀντίγραφον κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα γεγραμμένον, ἔγγραφου πιθανῶς συγχρόνου καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα ἀποσταλέντος εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Δυστυχῶς λείπουσιν ἀπὸ τοῦ ἀντιγράφου οὐ μόνον τῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀναφερομένων καλογραιῶν αἱ ὑπογραφαὶ ἢ οἱ τὰς ἀγραμμάτους αὐτῶν δηλοῦντες σταυροί, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου τὸ ὄνομα. ἐξ οὗ ἐν ἐλλείψει πάσης χρονολογίας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὸν χρόνον τῶν ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλογράδων σκανδάλων.

Θεωρῶ δὲ περιττὸν νὰ μηκύνω ματαίως τὸν λόγον παλιλλογῶν περὶ τῶν σκανδάλων τούτων, ἅτινα ὁ ἀναγνώστης δύναται αὐτὸς νὰ μάθῃ ἐκ τοῦ παρατιθεμένου αὐτολεξεῖ κειμένου.

«Τῷ ἄκρῳ ἀρχιερεῖ αἰ ἐν τῇ τῆς Χαλέπης σεβασμίᾳ μονῇ μολάζουσαι δουλικῶς ἀναφέρονται.

«Ἐδεξάμεθα τὴν παρὰ τῆς ἄκρας σου ἀρχιερωσύνης πεμφθεῖσαν ἡμῖν συνοδικὴν ἀπόφασιν· ἣν καὶ ἀσπασάμεναι ταῖς κεφαλαῖς ἡμῶν ἐπεθήκαμεν. Ἔδει γὰρ ἡμᾶς τοῦτο ποιῆσαι καὶ τὴν προσήκουσαν εὐπειθειαν ἐπιδειῖναι· ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἐχρῆν σιωπῆσαι καὶ τὰς καθ' ἡμῶν κατεσκευασμένας κατηγορίας μὴ ἀνασκευάσαι. Διὸ καὶ φημὲν τάδε· μὴ ἂν εἶημεν τοσοῦτον ἀνόητοι¹⁾ ὥστε περιφρονεῖν τοῦ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν συμφέροντος ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἀγαπήσασαι ἠρνησάμεθα κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων καὶ πρὸς αὐτὸ μόνον ἀφορῶμεν καὶ αὐτὸ μόνον φανταζόμεθα, οὗ καὶ τυχεῖν ἀδιαλείπτως εὐχόμεθα. Ὁ γὰρ ἡμᾶς ἐνδύσας τὸ τῆς μοναδικῆς πολιτείας σχῆμα Σαββάτιος ἦν ὁ ἀσκητικώτατος, ὃς θρήσκων παρέδωκεν ἡμᾶς Νεοφύτῳ τῷ μακαρίτῃ. Οὗτος δ' αὖ πλερῶν τὸ τῆς θνητῆς φύσεως κοινὸν χρέος παρέδωκεν ἡμᾶς Ἰωακείμ ἰδίῳ μαθητῇ ἀνδρὶ πρᾶψ καὶ σώφρονι. Ὡν δὴ τὰς παραγγελίας βεβαίως φυλάσσομεν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, μένομεν ἐν τῇ τούτων ἐπαινετῇ ὑποταγῇ μέχρι τῆς σήμερον, τηροῦσαι τὸν τῆς ἀληθινῆς τάξεως κανόνα ἀπαράθραυστον. Καὶ ζώσης μὲν τῆς πρώην ἡμῶν καθηγουμένης, διήγομεν βίον ἡσύχιον ἐν εἰρηνικῇ

1) Ἐν τῷ κώδικι ἀνόητοι.

καταστάσει, ὅτι καὶ αὐτὴ τὴν ὁμοίαν μεθ' ἡμῶν ἔσωζε τάξιν. Θανούσης δ' ἐκείνης διεδέξατο τὴν προστασίαν τῆς ἡμετέρας μονῆς ἡ νῦν νέα καθηγουμένη κυρία Ὑπομονή, ἣτις, συνάξασα τὰς τε θυγατέρας καὶ τὰς πικιδίσκας τῶν αὐτῆς συγγειῶν, ἐνέδυσεν αὐτὰς τὸ τῶν μοναζουσῶν ἔνδυμα, καὶ εὐρούσα ἱερσμόναχόν τινα ἔπηλυν ὃν οὐκ ἴσμεν πόθεν ἐστί, πνευματικὸν ἐφ' ἀπάσας κατέστησε. Τοῦτον καὶ ἡμᾶς ἔχειν πνευματικὸν ἀναγκάζει τὰ μάλιστα ¹⁾ καὶ καταδυναστεύει τυραννικῶς ἀρνήσασθαι τὸν τῆς ἀληθινῆς τάξεως κανόνα. Ἡμῶν δὲ μὴ θελουσῶν ὑπεῖξαι τῷ αὐτῆς ἀπρεπεῖ ἐπιτάγματι ἀδίκως κατηγόρησε πρὸς τὴν ἄκραν σου ἀρχιερωσύνην, μὴ γράψασα τὴν ἀληθῆ αἰτίαν· ἀλλὰ ψευδολογησαμένη ἔλεξε τὰ μὴ ἀληθῆ, ὅτι αἱ δέκα τῶν ἄλλων διαχωρισθεῖσαι πνευματικοὺς ἔχουσι τέσσαρας. "Ὅρα πανουργίαν γυναικὸς ἀπανθρώπου! "Ἐγραψε γὰρ τὸ μὴ ἀληθές, ἵνα εἰς ὄργην καθ' ἡμῶν κινήσῃ τὴν ἄκραν σου ἀρχιερωσύνην· ὃ καὶ πεποίηκε. Δοὺς γὰρ πίστιν τοῖς ὑπ' αὐτῆς λεγομένοις, ἀφορισμῶ ἡμᾶς καθυπέβαλες ὡς σκανδαλοποιούσας καὶ σχισματοπραττούσας. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο, λόγε Χριστέ, εἶναι ἡμᾶς τοιαύτας. Ἡμεῖς οὖν οὐδέποτε εὐρίθημεν αἰτιαι σκανδάλου· ὅτι τῶν ἐκκλησιαστικῶν συνάξεων οὐκ ἐχωρίσθημεν ποτε, ἀλλ' αἰεὶ μετὰ πασῶν εἰρηνικῶς τε συναγόμεθα καὶ ἡσύχως· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀντίδωρον τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν ἀποστρεφόμεθα, ἀλλ' εἰρηνεύομεν εὐγνωμόνως ἐν πάσαις, καίπερ ὑφ' ἀπασῶν οὔσαι ὑβρισμένοι καὶ ἀπεσκορακισμένοι. Τὸ δὲ αἴτιον ὅτι ἀπερχόμεθ' ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὅπου ὁ ἡμέτερος μένει πνευματικὸς ἐξομολογούμεναι τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Τούτου μόνου ἕνεκα κενήνηκεν ἡ καλὴ καθηγουμένη καὶ ἔτι κινεῖ πάντα λίθον κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἀλλὰ ταῦτα καὶ τοιαῦτα ποιούσα οὐδέποτε παρακινήεται ἡμᾶς παραβῆναι ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐλάβομεν ἐπαινουμένης τάξεως κανόνα, καὶ ταῦτα γραῦς οὔσας καὶ τὴν ἐσγᾶτην ἡλικίαν φθασάσας. "Ὅθεν παρακατατιθέμεθα τῇ σῇ ἱεραῖ ἐξουσίᾳ πᾶν τὸ τῆς ἡμῶν ὑποθέσεως. Τοῦτο δὲ διορθώσων, εὐ πράξεις, παναγιώτατε.»

Δὲν ἔχομεν τὰ στοιχεῖα νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς λεπτομερείας τοῦ σκανδάλου, ὅπερ διέρρηξε τὴν εἰρήνην τῆς μονῆς, καὶ ἐξεύρωμεν διὰ τῶν χρόνων τὴν ἀλήθειαν. Τίς εἶχε δίκαιον, ἡ καθηγουμένη κυρία Ὑπομονή ἢ αἱ δέκα ἀνώνυμοι αἱ παραπονούμεναι πρὸς τὸν πατριάρχην; Διατί ἐφόβιζεν αὐτὰς τόσοσ ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν τῆς ἡγουμένης πνευματικὸν καὶ ἐπέμενον νὰ ἔχωσι τὸν ἰδικόν των; Καὶ ἦτο

¹⁾ Ἐν τῷ κώδικι τ α μ ἄ λ ι σ τ α.

οὗτος πράγματι ὁ εἰς ἐκεῖνος, πρὸς ὃν ἀπήρχοντο, ὅπου ἔμενε, χάριν ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἧ τέσσαρες, ὡς ἰσχυρίζετο ἡ Ὑπομονή; Ἦτο αὐτὸ μόνον τὸ ὄλον σκάνδαλον, τὸ ὄλον σχίσμα τῆς μικρᾶς μοναχικῆς πολιτείας τῶν καλογραϊῶν τῆς Χαλέπας; Ἴσως θὰ ἐλύομεν ὅλα τὰ προβλήματα, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ ὑπογράψωμεν τὴν βεβαίωσιν τῶν ἀναφερομένων, ὅτι ἦσαν γραῖται καὶ εἶχον φθάσει τὴν ἐσχάτην ἡλικίαν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ γεγονότος τούτου ὡς ἀληθοῦς, ἡ δυσκολία ἣν ἔχουσιν αἱ γυναῖκες νὰ δημολογῶσι τὴν ἡλικίαν αὐτῶν; Διατί νὰ ἐξαιρθῶσιν αἱ μοναχαί; Πτωχαὶ καλογραῖται τῆς Χαλέπας, ὑπέστητε βεβαίως δευτέραν θυσίαν μετὰ τὴν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν περιεβλήθητε τὸ ράσον τὴν ὥραν καθ' ἣν ἐνυπογράψως ὡμολογεῖτε, ὅτι εἴσθε γραῖται, καὶ ταῦτα μόνον καὶ μόνον ὅπως ἐξακολουθῆτε ἐξομολογούμεναι εἰς τὸν ἀρεστόν σας πνευματικόν, Ἰωακείμ τὸν μαθητὴν τοῦ Σαββατίου;

Σ. Π. ΔΑΔΠΡΟΣ

ΓΕΛΟΙΑ ΚΑΙ ΛΥΠΑΙΣ

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ

ΜΟΥ εἶπαν ὅτι ἠμπορεῖ γυναῖκα ν' ἀγαπήσῃ
 Ἐναν μονάχα μιά φορά καὶ δίχως ν' ἀπιστήσῃ.
 Εἶναι ὡσάν νὰ μούλεγαν πῶς ἠμπορεῖ νὰ σπάσῃ
 Τὰ κερατὰ του ὁ διάβολος ἢ ἡ Κόλασι ν' ἀγιάσῃ.

Ὅχι. Ποτὲ δὲν ἠμποροῦν ἡ Εὐα μὲ τὸ φεῖδι.
 Νὰ τὰ χαλάσουν· πάντοτε ἐκείνη θὰ προδίδῃ,
 Καὶ θᾶναι πάντοτε κοινὸ γιὰ ὅλους τὸ κορμί της.
 Στὸν ἕνα, δίνει τὴν καρδιά, στὸν ἄλλο τὸ φιλί της.